

- 3./ Klub demokratických akademikov je zložkou OMD. Vede ho výbor volený valným zhromaždením raz za rok.
- 4./ Predseda KDA(Klubu demokratických akademikov) je členom Predsedníctva OMD a výkonného výboru Strany.
- 5./ Klub demokratických akademikov má osobitný štatút, ktorý schvaľuje Predsedníctvo OMD za súhlasu generálneho tajomníka strany a ktorý je súčasťou organizačného poriadku strany a jeho ustanovenia nesmú vybočovať z rámca organizačného poriadku strany.
- 6./ Klub má sídlo v Bratislave.
- 7./ Tvorí odbočky všade, kde študujú slovenskí akademici.

VII.

Hospodárenie OMD.

- 1./ Osobné a vecné náklady OMD idú na ťarchu strany.
- 2./ Členovia OMD platia členské príspevky strane. Pokladník OMD ich poukazuje ústrediu strany prostredníctvom miestnej organizácie strany, pričom sa pripojí osobitný výkaz členských príspevkov, ktoré zaplatili členovia OMD.
- 3./ Zložkám OMD zostávajú z členských príspevkov kvóty ako rovnocenným organizáciám strany.
- 4./ Prostriedky získané podujatiami OMD idú na financovanie činnosti OMD.

Slovenský národný archív Bratislava, f. Demokratická strana 403 – 94 – 5.

Dokument č. 89

List ministra dopravy dr. Ivana Pietora z prelomu rokov 1946 - 1947 arcibiskupovi dr. Karolovi Kmeťkovi

Vaša excelencia, Najdôstojnejší pán

Dňa 3. augusta 1946 konala sa v Bellušských Slatinách biskupská konferencia, ktorej výsledky Jeho Milosť pán arcibiskup nitriansky predložil Predsedníctvu Slovenskej národnej rady a Zboru povereníkov. Dňa 19. septembra 1946 bolo toto memorandum notifikované poslancom ÚNZ a SNR. Dňa 8. októbra 1946 dovoľil som si na toto memorandum dopisom J.(eho) M.(ilosti) pánu arcibiskupovi Dr. Kmeťkovi a v ňom som zdôraznil nutnosť vypracovať určitý program pre katolícku laickú verejnosť a plán na jeho uskutočnenie. Vtedy vo svojom liste som uviedol, že po uvážení politickej situácie a daných možností má byť vypracovaný program, ktorý by sa uskutočnil v najbližšej dobe a mimo toho širší program, vyžadujúci technický, psychologický i politický dlhšiu dobu. Napísal som, že "je prirodzené, aby oba programy po ich vypracovaní boli predložené úradným miestam a našej verejnosti".

Dňa 14. novembra 1946 konala sa v Olomouci biskupská konferencia, ktorá predložila československej vláde pamätný spis, ktorý sa týka školských vecí otázok svätenia sviatkov a cirkevného majetku. Výsledky tejto olomouckej konferencie sa v základných líniách kryli s vývodmi konferencie slovenských biskupov v Bellušských Slatinách z dňa 3. 8. 1946.

Táto skutočnosť ma znova utvrdzuje v myšlienke, že je už načase, aby okrem naliehavých a zásadných pripomienok československého episkopátu vláde a zákonodarným zborom,

urýchlene vypracovaných, bol pripravený širší kultúrne - politický program, predbežne len pre slovenských katolíkov, neskoršie azda spoločný pre všetkých katolíkov Československej republiky, pretože i československí katolícki voliči môžu vychádzať z toho, čo má na Slovensku svoj základ. Pri zostavovaní tohoto programu, v ktorom má byť zvýraznený kresťanský svetový názor, je potrebné vychádzať z jedného spoľahlivého základu:

Z pápežských encyklík, ale zároveň je treba prihliadať na našu československú skutočnosť ako sa ona vytvorila od doby Košického vládneho programu. Nebolo by pritom celkom správne, keby sme nebrali zreteľ na podobné hnutia v cudzine - tuná mám na mysli predovšetkým francúzsku MRP (Mouvement Republicain Populaire), ktorá preukázala schopnosť zvýšiť záujem kresťanského svetonázoru pre sociálne požiadavky a potreby našej doby.

Dlhšiu dobu som očakával, že memorandum biskupskej konferencie podnieti k tejto práci osoby omnoho povolanejšie ako ja. Keďže dosiaľ sa tak nestalo, dovoľujem si predložiť všetkým najdôstojnejším pánom biskupom niekoľko námetov, ktoré by sa podľa mojej skromnej mienky mohli stať zložkou spomínaného programu. Usudzujem, že po prípadných pripomienkach najdôstojnejších pánov biskupov mal by byť predložený tento program vhodne volenej skupine slovenských katolíckych inteligentov ako základ k diskusii a k vypracovaniu skutočne hodnotného memoranda. Potom po novom schválení n. d. biskupského zboru by mal byť publikovaný a predložený všetkým tým slovenským politickým stranám, ktoré sú ochotné hájiť záujmy slovenských katolíkov. Azda najvhodnejšiu príležitosť na zverejnenie tohoto programu poskytnú nám svätovojeťské oslavy.

A. ZÁKLADNÉ PREDPOKLADY KATOLÍCKEHO PROGRAMU

Politický program slovenských katolíkov opiera sa o jeden základný a empiricky vyskúšaný predpoklad, o ktorom nie je možné diskutovať, pretože je jasný a nepopierateľný. Je to kladný a oddaný pomer slovenských katolíkov k Československej republike. Každá pochybnosť o tejto téme musí byť dopredu zamietnutá. Slovenskí katolíci zúčastnili sa ako prevážna zložka Slovenského národného povstania a svojou účasťou v májových voľbách v roku 1946 dokumentovali svoj kladný postoj k republike a ich zástupcovia vo vláde a v Zbore povereníkov spoločne s ostatnými stranami pomáhali budovať oslobodenú vlasť. Po stránke zásadnej nemôže byť ani najmenšej pochybnosti o postoji katolíkov k dnešnému štátnemu zriadeniu: katolícky svetonázor nutne ich vždy vedie k uznaniu svetskej moci, pretože "je potrebné dať cisárovi čo je cisárovo". U slovenských katolíkov absolútne neexistuje myšlienka revolúcie proti terajšiemu štátnemu zriadeniu ČSR. Ba práve opačne slovenskí katolíci sa snažia obmedziť všetky výstrelky, ktoré by mohli ohroziť nosnosť spoločného štátu, preto - rovnako ako francúzski katolíci - usilujú sa o pevný právny poriadok a pokiaľ ide o problémy povahy revolučnej, žiadajú ich riešiť podľa hesla "revolúcia zákonom".

Naša oddanosť k republike nie je len rozumová, ale tiež citová, pretože si plne uvedomujeme svoju patričnosť k jednotnému Československému štátu a vieme, že osud Slovenska a Slovákov je tesne spätý s osudom Čechov a českých zemí. Preto chceme niesť plnú zodpovednosť za budúcnosť spoločného štátu a chceme sa stať jeho nosnými piliermi tak, ako sme sa už stali jeho spolubudovateľmi. V tomto smere sme si plne vedomí nerozdelnosti a spätosti našich budúcich osudov. Vernosť k republike nie je nám povinnosťou, ale spontánnou radosťou. Máme právo na zodpovednosť za budúce osudy a k tomuto právu sa hrdo hlásime.

Tento základný predpoklad absolútnej a jednoznačnej lojality oproti štátu má dvojaké dôsledky: jednak k jeho vnútropolitickému a jednak k jeho medzinárodnopolitickému postaveniu. Vnútropolitické dôsledky tvoria práve zmienený širší a užší program. Ale o tom

až neskoršie. Teraz venujme pozornosť formulovaniu toho, čo vyplýva z medzinárodného postavenia Československa.

Svetový vývoj smeruje k upevneniu mieru. Dnes možno už s istotou tvrdiť že mierový vývoj začína trvalo prevládať nad odstredivými snahami a nad možnosťou nového ozbrojeného konfliktu. Slovenskí katolíci vítajú podobný vývoj a odmietajú všetko, čo by ho mohlo prerušiť. Sú si však vedomí toho, že vo svete vytrvale pracujú sily, ktoré sa snažia podporovať rozvrat. Rovnako sú si vedomí nebezpečia, ktoré by tento rozvrat doniesol Československu a menovite pokojnému vývoju na Slovensku. Nemecko a Maďarsko zostávajú pre našu republiku hrozbou. Celková politická línia prezidenta republiky a československej vlády zaradila náš štát do bloku slovanských národov a sme presvedčení, že tento blok poskytuje nám záruku samostatnosti a bezpečnosti. Hoci naše štátne, sociálne a hospodárske zriadenie sa podstatne líši od životného útvaru slovanských národov, zvlášť ZSSR, máme rovnakú medzinárodnopolitickú líniu a chceme pri nej poctivo a verne zotrvať. Veríme v hojivú silu času, ktorý vyrovnáva mnohé protivy. Sme svedkami toho, že sa znova obrodzuje slovanská myšlienka na ktorú sa donedávna zabúdalo a sme preto presvedčení, že rôznosť životnej úrovne a politických názorov v ďalšom nebude na prekážku slovanskej spolupráci. Tuná naväzujeme na tradíciu Kollárovu a Štúrovu a zároveň veríme, že po čase budeme môcť nadviazať i na tradíciu cyrilometodejskú a myšlienku svätovojtešskú.

Sme za nezávislosť Československa za jeho tesnú spoluprácu so slovanskými národmi a za to, aby slovanské štáty ako celok i každý zvlášť mohli pokojne spolupracovať so všetkými západnými i východnými pokojmilovnými národmi a štátmi. Slovenská jednota predpokladá zachovanie našej samostatnosti - ako stúpenci kresťanského svetonázoru sme za udržanie a zachovanie individuality nielen u jednotlivca, ale rovnako národa a štátu. Terajšia naša medzinárodne - politická orientácia dáva nám dostatočnú záruku pre tento vývoj.

Preto dívame sa na dnešnú spoluprácu Československa s inými slovanskými štátmi ako kladný prínos. Vieme, že v tomto smere môže byť ešte mnoho zlepšené a zdokonalené, predsa však Slovensko má záujem na tom, aby dnešný mierový vývoj nebol ani rušený ani ohrozovaný.

V úprimnej slovanskej spolupráci chceme byť dôležitým a užitočným článkom, ktorý natoľko podrží si svoju svojráznosť, že každý pozná hodnotu prínosu československého i slovenského. Už ako katolíci musíme mať zmysel pre širšie a univerzálnejšie celky. Spomíname si Kollárovo „Keď zavolaš Slováka - nech sa ti ozve človek“. Preto chceme sa uplatňovať predovšetkým ako Slováci, ale tiež ako Slovania a ako členovia osudového súručenstva európskych národov. Neodmietame Východ vyslovením mena Západu. Ani sa nezriekame Západu pri mene Východu. Naše Slovanstvo nikdy nemá byť úzkoprsé ani jednostranné.

B. KONKRÉTNE BODY KATOLÍCKEHO PROGRAMU

I. Česká a slovenská spolupráca

Táto spolupráca bola daná utvorením spoločného štátu roku 1918, posilnená Slovenským národným povstaním, formulovaná Košickým vládnym programom a k definitívnemu vyvrcholeniu má dospieť v novej ústave, ktorej základné princípy boli pojaté práve do Košického vládneho programu. Slovenskí katolíci budú pracovať pre urýchlenie novej ústavy a tiež preto, aby sa v nej uplatnila úprimná snaha Čechov a Slovákov vybudovať spoločný a trvalý domov.

Buďme si preto všetci vedomí, že dnes neide o problém decentralizácie, ale o niečo omnoho významnejšieho - o vyhovenie štátovým potrebám Slovenska, o pevný a trvalý základ obnoveného štátu. To znamená, že sme pre zásadu rovnoprávnosti oboch zložiek štátu bez ohľadu na ich početnosť. Spolu s pánom prezidentom republiky Dr. Eduardom Benešom

prehlasujeme, že každé politické riešenie musí mať výhodu pre oboch - pre Čechov i pre Slovákov. To znamená, že spoločné rozhodnutia môžu nadobúdať platnosti až vtedy, keď sú akceptované väčšinou českých a slovenských volených zástupcov ľudu. Nie sme pre štátny dualizmus, pretože sme pre jednotný štát. Sme však pre sústavu dvojakého tlmočenia vôle ľudu: vôle národa českého a národa slovenského.

Ide teda o to, že záruku slobodného vývoja Slovákov v rámci československého štátu vidíme v tom, že v zásadných a spoločných veciach má sa hlasovať vo dvoch skupinách - českej a slovenskej a väčšinové vôtum v oboch skupinách znamená prejav jednotnej vôle ľudu.

Toto sú základné body zdravej československej spolupráce a ich predpokladom je urýchlenie práce na novej ústave. Dôsledkom novej ústavy bude vyčistenie a posilnenie vzájomnej dôvery.

II. Problémy sociálne a hospodárske

Pri riešení sociálnych otázok slovenskí katolíci musia vychádzať predovšetkým z pápežských encyklik, pokiaľ sú venované sociálnym problémom. Encyklika Leva XIII. Rerum novarum z 15. 5. 1891, encyklika Pia XI. Quadragesimo anno, Nova impediment z 2. 10. 1931 a Carite compulsi z 3. 5. 1932 - sú východiskom, ktoré je pre nás smerodajné pri posudzovaní súčasnosti.

Náš pomer k sociálnemu a hospodárskemu duchu v Československu musí byť zásadne kladný. Prijímame Košický vládny program pokiaľ sa týka znárodnenie kľúčového podnikania a rovnako vítame dvojročný hospodársky plán, v ktorom vidíme prostriedok na zvýšenie životnej úrovne. Právom napísali československí biskupi vo svojom „Pamätnom spise“ zo dňa 14. 11. 1946, že predovšetkým chcú touto formou znova slávnostne prehlásiť, ako to urobili už vo svojom spoločnom pastierskom liste, že katolíci Československa považujú za samozrejme povinnosť podporovať vládu republiky pri prevádzaní dvojročného hospodárskeho plánu. Všetci slovenskí katolíci k týmto slovám najdôstojnejších pánov biskupov sa iste vďačne pripojujú.

Berieme si za úlohu starať sa o to, aby sa zachovala rovnováha medzi osobnosťou a kolektívom, aby nebola potlačovaná iniciatíva a podnikavosť u stredných a malých podnikateľov, a aby Košický vládny program bol po každej stránke dodržaný, teda aby nebol ani skutočne rozširovaný a tak sa nestal nástrojom neslobody. Vítame oslobodenie robotníka, ktorému sa vracia ľudská dôstojnosť, zdôrazňujeme však jeho právo na voľné odborové organizácie a na účasť v týchto organizáciách vo verejnom živote. Odborové hnutie nesmie sa stať doménou malého počtu skupín, v odborovom hnutí musia sa odrážať tie kresťanské zásady, ktoré vedú kresťanského robotníka pri jeho každodennej práci. Aj dnes má byť robotníctvu zachované právo na prácu, ktorá zodpovedá jeho schopnostiam a založeniu, právo na mzdu primeranú výkonu, právo na stávkku a konečne právo na odpočinok. Nepovažujeme za zdravé také stupňovanie výkonu alebo počtu pracovných dní a hodín, ktoré zotročí ľudskú osobnosť robotníka. Chceme prácu posvätenú kresťanským pojatím - to znamená, že pre nás sa robotník nikdy nestane obyčajným strojom, robotom, pracovnou jednotkou, s ktorou možno ľubovoľne manipulovať, ale navždy zostane človekom - nositeľom Kristovej podoby, ktorý sám pracoval ako robotník a takto posvätil ľudskú prácu.

III. Slovenskí katolíci a ľudovláda

Sme dôslední demokrati a nevyhýbame sa ani novému pojatiu demokracie, ktoré sa zrkadlí v nedávno razenom pojme ľudovlády. Dôsledná demokracia vylučuje také politické strany, ktoré negujú štát a vedú k jeho rozkladu. Nevidíme však príčiny, pre ktoré by sme petrifikovali práve dnešný počet a sústavu politických strán a domnievame sa, že musíme byť pripravení na každú novú štátotvornú stranu, pokiaľ stojí na pôde Košického vládneho programu, ale

hlása pritom niečo iné ako doterajšie politické strany za predpokladu, že jej činnosť je pozitívnej povahy. Ďalšie politické diferencie - alebo naopak integrácie - môžu dobre odpovedať budúcemu vývoju a bolo by krátkozraké uzavierať sa pred týmto poznatkom.

Pojem ľudovláda obsahuje tiež myšlienku skrátenie cesty ľudu k vláde, inými slovami vzpruženie, zhospodárnenie a ekonomizáciu dôslednú a súbežnú na Slovensku i v historických zemiach. Slovenskí katolíci budú podporovať každú rozumnú reformu štátneho zriadenia, z doterajších administratívnych foriem nepovažujú nič za večné a nemenné a neuzavierame sa pred žiadnou diskusiou, pokiaľ ide o diskusiu skutočne poctivú a nielen o jednoduché hľadanie prostriedkov na zničenie jedného z partnerov. Pritom musíme sa preukázať myšlienkovou pružnosťou, ktorú je potrebné spojiť s dokonalou vernosťou k stálym zásadám.

Slovenskí katolíci vidia záruku slovenskej svojbytnosti nielen v Košickom vládnom programe, ktorý ovšem že bol výrazom zvrchovanej vôle ľudu, ale tiež vo vlastnej činnosti, vo svojom odhodlaní trvalo sa zúčastniť na výstavbe štátu a na zariadení jeho vecí. Slovenskí katolíci nezamýšľajú a nebudú zaujímať opozičný postoj voči ktorejkoľvek vláde, pokiaľ nie je výslovne protináboženská. Keby raz predsa boli nútení ísť do opozície, znamenalo by to, že vláda sa ocitla v ťažkom rozpore s prevažnou väčšinou katolícky zmýšľajúceho ľudu. Inými slovami - nešlo by o opravdivú demokraciu, nešlo by už o skutočnú ľudovládu.

IV Cirkev a štát

Katolíci nemôže odopierať štátu, čo mu patrí a právom náleží. Ale zároveň nesmie trpieť, aby cirkev bola ukracovaná vo svojich nezadateľných právach, plynúcich priamo z božieho zákona. Musíme zostať v súhlase s pamätným spisom československých biskupov - proti sústavnému znesväcovaniu sviatkov a nediel, pokiaľ nie je odôvodnené hospodárskou nutnosťou v duchu katolíckej nauky o treťom božom prikázaní. Ďalším a jedným z najpodstatnejších našich úkolov má byť obhajovanie kresťanskej rodiny, mravnosti, života a práva cirkvi na kresťanskú výchovu. Do užšieho akčného programu majú byť zaradené všetky požiadavky tohto druhu - menovite vrátenie všetkých katolíckych internátov a zákonné zabezpečenie práva cirkvi na výchovu mládeže zriaďovaním škôl a gymnázií jak laických tak rehoľných. Ďalším bodom nášho programu má byť uľahčenie činnosti Katolíckej akcie, obzvlášť tým, že sa odvolá zákaz činnosti „Združenia katolíckej mládeže“ a vráti sa majetok katolíckych spolkov, všetky úradné spisy a pod.

Každý veriaci katolíci musí sa usilovať o pokresťančenie života - do toho patrí tiež správne informovanie katolíckeho čitateľa - časopisy, denníky, film a pod. Nechce, sa zaoberať otázkou, či sa máme domáhať povolenia katolíckeho denníka, ako to žiadal Najdôstojnejší pán biskup Dr. Pavol Jantusch, alebo len toho, aby existujúce Katolícke noviny mohli písať o politike. Som toho názoru, že treba urobiť túto vec omnoho širšiu a zásadnejšiu: Musíme žiadať o odstránenie všetkých obmedzení a zákazov pre katolícku tlač, ktorá má vychádzať slobodne, podľa rovnakých zásad ako ostatná tlač v Čechách a na Morave, pričom je samozrejmé, že i táto tlač bude prinášať nielen negatívne ale aj pozitívne hodnotenie nášho politického a hospodárskeho diania.

Je rovnako samozrejmé, keď zdôrazníme právo cirkvi na odškodnenie za zrušené patronáty a zároveň to, že cirkevný majetok nemôže byť konfiškovaný podľa dekrétu prezidenta republiky č. 5 z 19. apríla 1945, č. 28 z 20. júna 1945 a č. 108 z 25. októbra 1945, pretože tieto dekréty, ako to veľmi správne udáva Pamätný spis československých biskupov - nemajú povahu sekularizačnú. Zoštátňovacie snahy - pokiaľ ide o cirkevný majetok - sú v priamom rozpore so zákonmi a právnym poriadkom a ohrozujú dnešný pomer medzi cirkvou a štátom.

Je nutné, aby politicky organizovaná katolícka verejnosť presadzovala, aby konečne prestali prípady každého zámerného šikanovania kléru, aby otázka vhodnosti a nevhodnosti duchovných osôb k funkciám ktoré zastávajú, riešili sa urýchlene podľa dohody výkonnej moci s cirkevnými orgánmi, prípadne vlády s Vatikánom, keby azda šlo o biskupov. Nie je už udržateľný stav, v ktorom celá rada kňazov márne čaká na "preverenie" alebo rozsudok ľudových súdov a nemôže vykonávať svoj úrad. Cirkev sama je ochotná potrestať previnilca proti štátu v duchu can. 2335. Práve tak naliehavá je otázka katolíkov, ktorí ostanú občanmi nášho štátu, ale predbežne neovládajú plne slovenčinu (reslovakizácia, otázka maďarských robotníkov prikázaných prácou do Čiech a pod.) - je nutné zabezpečiť im nutnú pastoráciu, pretože inak odcudzia sa cirkvi a budú mať dojem, že po stránke duchovnej nie je o nich dostatočne postarané.

Slovenskí katolíci - spolu s nimi predstavitelia kléru nesmú byť bezdôvodne upodozrievaní zo sympatie k ľudáctvu a z negácie terajšieho štátneho zriadenia. Je potrebné poskytovať im plnú možnosť uplatnenia sa vo verejnom živote - tým bude najlepšie dokumentované, že naplno stoja na pôde štátu a že sú schopní prínosu, ktorý upevní základy Československej republiky.

VI Úsilie o všeobecnú konsolidáciu

Československá republika vyvíjala neobyčajne intenzívne úsilie po hospodárskej konsolidácii - v tejto snahe je slovenskými katolíckymi plne podporovaná - lenže okrem konsolidácie hospodárskej a politickej existuje problém tiež konsolidácie mravnej. Desaťtisíccky rodín žije na Slovensku v právnej neistote, aparát ľudových súdov zrejme nestačí spracovať všetky prípady, ktoré sa mu predkladajú, rozsudky bývajú niekedy veľmi náhodilé a snád' i po stránke dokazovacej vadné. Je načase, aby tiež táto mravná stránka nášho verejného života bola konsolidovaná tým spôsobom, že duch pomsty a odvety bude nahradený duchom odôvodneného kresťanského milosrdenstva. O toto pojmie musí sa usilovať každá tá politická strana, ktorá zastupuje väčšinu katolíckych voličov - a je potrebné, aby tiež tento názor prezentovala na najvyšších miestach a pojala ho do svojej taktiky a do svojho programu. Základné zásady nášho verejného života nemôžu byť predsa v rozpore s príkazom náboženského a etického milosrdenstva.

Konsolidácia hospodárska, politická, právna a mravná - hľ'a to, čo najviac môže prispieť nášmu milovanému štátu a pomôcť zahojiť rany, spôsobené vojnou. Toto konsolidačné úsilie zodpovedá svetovému názoru katolíckemu - a je preto nutné dať mu možnosť uplatnenia sa všade tam, kde je to potrebné.

Týchto niekoľko myšlienok dovolil som si predložiť k pozornosti Vašej Excelencii a zároveň posielam tento list ostatným slovenským najdôstojnejším pánom biskupom. Viem, že ani cirkev ani hierarchie nemôžu a tiež ani sa nesmú stotožňovať s žiadnym politickým programom, avšak je dôležité, aby včas podrobili kritike každý nábeh podobnému programu, pretože len tak sa vyhneme nedôslednosti, polovičatosti a náhodilých chýb. O túto kritiku prosím tiež Vašu Excelenciu a všetkých najdôstojnejších pánov biskupov - nech láskavo posúdia, zhodnotia tieto myšlienky a dajú smernice k ďalšiemu postupu.

Teraz mi ešte zostáva poprosiť Vašu Excelenciu o odpustenie, že som takto zneužil Vašu trpezlivosť a pripojiť Vám svoje uistenie o úprimnej oddanosti a najhlbšej úcte.

Dr. Ivan Pietor
minister dopravy

Štátny oblastný archív Prešov, f. Gréckokatolícke biskupstvo, kart. 981, č. 999/ 1947